

7241

7241

ԿՈՅՄԻ ՄԸ ՎԻՇՏԸ

ՎԻՊԱԿ - ՔԵՐԹՈՒԱԾ

ՅՕՐԻՆԵՍԱ

ԽՅ.ԶԱՏՈՒՐ Ս. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵՍԱՆԷ

ԶՕՆԵԱԼ

Սո Մեծապատիւ Լեւոն Է. ՄԿՐՏԻԶԵԱՆ

ՏԱՐՓԱՏԵՆՉ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԷԵԱՆ

ԵՆ

ՏԻՊԱՐ ԱԶՆՈՒՈՒԹԵԱՆ

ԶՄԻՒՆԻԱ

Տպագրութիւն ՄԷԶԻԿԱՆԻ

1908

7241
7241

891 99
F-24

29490-62

ԿՈՅՄԻ ՄԷ Վ Ի ՇՏԸ

Արկած մը որմէ բարիք կը ծնի,
Կագաղ մը որմէ կոյս մը կը վերածնի

Արդեօք անգութ մահուան է նա հեզ աւար,
Թէ անթառամ ծաղիկ մը սղջ՝ յար դաւար.
Մահկանացու՞ արդեօք է նա, թէ գուարթուն
Երկիր լջած, թողլով երկնի փառքն անհուն.
Հիւանդի տուն է արդեօք յարկ սիրելի
Թէ՛ եգեմեան պերճ խորշիկ մը սըխրալի:

* * *

Կճեալ տան մէջ սիւներու վրայ բարձրացած,
Որ մէջ թաղին կը պերճանար խրոխտապանծ,
Արուեսան իր բնաւ ճարտարութիւն նըրբիմաց,
Ճոխութիւնն ալ՝ բոլոր փայլն էր ծաւալած:
Երբ եղնես վեր, սըրահին մէջ լուսարձակ,
Բնութիւնն ալ էր ցոյց դըրած իր պերճանք,
Տունկի թաղարք և ծաղիկներ գեղապանծ,
Շող լուսարփի ապակիէն այն թափանց,
Բիւրեղ ջահէն ցոլացած լոյս ծիածան
Կըհաստէին գարուն՝ մէջն այն խոր ճըմբան:
Իսկ երբ մըտնես քովի դըռնէն այն առագ,
Պերճ ևս գարուն հոն կը տիրէր բովանդակ
Վերմակէն դուրս՝ նայէ՛ գէմքին վեհափայլ,
Իբրը լուսին ելած ամպի տակէն մուսլ:

2107

2003

12516-589

Ի՛նչ փառք գիւթիչ, տեսա՞ր այնպէս գեղ ու շնորհ
 Ի՛նչ քաղցրութիւն անհուն, անձառ կաթին նոր,
 Այն սեւայօն մեծ աչքերէն, գիրգ գէմքէն
 Որք եգեմեան գարնան փառքն իսկ կը գըլին:
 Թէպէտ հիւանդ կը պառկէր հոն վեհ կուսան
 Բայց բովանդակ հըրաշալիք բընութեան
 Սիրաժըպիտ գէմքին վըրայ ցօլացնէր:
 Չէին գունատ իր այտերուն գիրգ վարդեր,
 Մեղուչ աչքին փայլն ալ դեռ աղօտ չէր:
 Դեռ չէր բուռն ախտ նախ կարծես թէ կ'ակնածէր
 Արարչութեան հրաշակերտէն անվեհեր:
 Չէր կոյտըռէ՞ր սիրով արգեօք անկողինն,
 Ընդգըրկելով տիեզերքի փարեւին,
 Միթէ չէր զգար հըպարտութիւն մը անի,
 Իր ծոց կրելով շնորհքի գանձ կենդանի:

* *

Սահեցան շարաթք արգ թեթեակի,
 Ախտը գինուեցաւ հըրով զըժոխքի,
 Այ՛ աղօտացուց փայլունն իր աչքին
 Թռչնեցուց գէմքին վարգ կարմըրերփին,
 Անի կը կըտատէր մէջն իր սև ձանկին
 Զայն լուսաթաւիչ գըրգտտուն մարմին:
 Հոգւոյն մըթնոլորտ, զըւարթ լուսարփի,
 Մուխն էր լեցուցած հրաբորբ տապի
 Թուխ իսկ ներկելով առջևն իր աչքին
 Երկիրն համօրէն, արեն ու լուսին:
 Բայց խընայէ դուն, ո՛վ ախտ խուժադուժ,
 Եւ մի՛ խաթարեր չըքնաղ գէմքն անուշ:
 Ոհ, վայրկենական սև հաճոյքիդ այն,

Թո՛ղ ըլլայ մի զոհ յաւիտենական:
 Չար ախտը սակայն յանդըզնեցաւ շուտ,
 Հոն հըրաւիրել մահը շատ անգութ
 Եւ սև արհաւիրք ոսկըրն իսկ ցընցեց,
 Դահիճի առջև ելած զոհի պէս:
 Դալուկ՝ ներկեց գէմք, դողար զերգ տերև
 Թալուկ իր սըրտին տիրեց հև ի հև:
 Բայց մայր բընութիւն սաստեց բիրտ մահուան
 Որ խոժոռելով իր գէմքը դաժան,
 Այն օրխորզը թողուլ խորհեցաւ,
 Բայց անցաւ միթէ հէգին սըրտին ցաւ:
 Շարաթք կը սահին արգ սըրահուլով
 Ապաքինութիւն ընծայ բերելով,
 Բայց չէին բերեր իր գեղ մեծափառ,
 Չի գըժընդակ ախտն այն անգըթաբար,
 Էր յագեցուցած իր հաճոյքին թոյն
 Չէր խըղձած գօրծեկ եղևոն այն անհուն:

* *

Ու՛ր չըքնաղ գէմք, գիրգ զերգ շուշան,
 պերճ զերգ լուսնակ,
 Փորագրած էր ախտն հոն չեչի նըկար վայրագ,
 Դըժոխային կարմըրութեամբ փայլո՛ղ ազէտ,
 Չէր աւելի որգնակեր գանկ թաղուած յաւէտ:
 Այն որ էր նախ կոչուած «եղեմ գընայուն»
 կարծես եղաւ իրօք գեհնն մը շարժուն,
 Բերանք՝ որ նախ գոչեր էին սիրով «ա՛խ»
 Արգ կը կարգան կարեկցաբար անոր «վա՛խ»:
 Բիւր խընամքներ և բիւր խօսքեր կ'ամոքե՛ն
 Վիրած սըրտին շարաթոյն ցաւն համօրէն:

վերջըն ըսպի չըմբնալու արուած յոյս
կը պըլպըլար զերդ կանթեղի առկայծ լոյս
Անոր սըրտին խոր անգունդին վրայ մըռայլ :
Բայց գըթատիրտ ըլլալ պարտէր բըժիշկն ալ
Արդ դառնաղէտ իրողութիւն խուժաղուժ
Ականջն հընչեց երբ բըժիշկէն անըզգոյշ,
Գո՛գ սըրտին վրայ դաշոյն մըխոււիլն նա ըզգաց
Այսպէս գոչեց նա խորոպէս մորմնքած,
«է՛ր չար աշն աստ փորագրած է վրայ գէմքիս ,
Այս դիւական պիղծ նըկարնիր ծաղըալից ,
Որոնք գեղոյս մահ յոյց կուտան յարածամ ,
Որոնք բաստիս մահ կը գուժեն տարածամ .
Ո՛ւր էր , թէ ինձ մահ նիւթէլին գէթ մի ժամ ,
Ազատէին այս սև հոգէս մի անգամ :

Ո՛վ առած է ինձ պէս բախտին ամեն համ ,
Ողջ ողջ տեսած շիրմի դըժկերպ գլուխ անգամ՝
Այս ճշմարիտ դժոխքէն ցտուց դժընդակ
Ճողպարիլը , ո՛հ , սևաթոյր հողին տակ
Վեհապետի պերճ թագուհի ըլլալուն
Չարժե՛ր միթէ երջանկութիւնըն անհուն :
Գոհ եմ բախտէս՝ որ վերջապէս հաճեցաւ
Բացատական երջանկութիւն տալ անդրաւ :
Դըշխոյապէս արդ հարս երթ՛ամ նորագարդ
Ես մեռելոց քաղաք սիրուն և զըւարթ :
Անդընդային սև մըթութիւն՝ աչքիս արև
Ուրուններուն խուլ հըռընտին՝ սիրոյ բարև ,

Նեղ գերեզմանն՝ ինձ ապարանք ,
Իմ ծիրանիտ իսկ է պատանք ,
Նեխ և փտում՝ ըզճիս լըրում ,
Գերածայրեալ երանութիւն :»

Երբ որ զայս ըսաւ , մութ գէմքին վըրայ
Ժըպիտ ցոլացաւ տըխուր և դըժնեայ ,
Թախժութեան ամպում փայլակ մըն էր ան ,
Արձակուած շանթէն սև կատաղութեան :

* * *

Չայն աղեկըտուր մենախօսութիւն
Լըսելով քոյրն ուշիմ զգայուն ,
Խուփած մըտաւ ներս և ըսաւ իսկոյն ,
«Ո՛վ հոգւոյս հատար , քոյր իմ սիրասուն ,
Ի՛նչ սըրտամորմոք խօսքեր այդ տըխուր ,
Քու մէն մի բառդ սըլաք սայրասուր ,
Մըխուեցաւ սըրտիս իմ գորովագութ ,
Ո՛հ , սիրով մեռնիմ ես քու արևուդ ,
Բայց ինչու այդքան ես դուն յուետես
Չիկայ դառն աղէտ , որչափ դուն կարծես ,
Ինչո՛ւ մեռնելու փափագ կըզգաս դուն ,
Կեանքի մը վերջ տալ ի՛նչ աղէտ անհուն .»
Ան ատեն շեշտով մի հառաչածայն
Հիւանդը տըւաւ զայս սուր պտտախիւսն .
«Տառապիլն հողին վրայ տըխրալի
Ոհ , նախամեծար կըլլ՛այ աւելի ,
Քան հողին ներքև թաղուիլ յաւիտեան ,
Միասին թաղել իզճերս սիրական ,
Ինչո՛ւ ապրիմ ես , միթէ կրն՛այ կեանք
Իմ անկանգնելի կանգնել զայս կորանք ,
Աւաղ իմ գէմքիս բուժել ո՛վ կըրնայ
Այս անբուժելի ըսպիներ դըժնեայ ,»
— Շատ լաւ է , գոչեց քոյրն աղնուատիրտ
Չեղած համարիլ եղած չարիք բիրտ ,

Վսեմ՝ զգացմամբ զայն արհամարհել,
 Փառասիրութեան անսուբբ հուրն մարել:
 — Այդ ինչ խօսք, քոյրիկն տուաւ պատասխան
 Բայց գեղեցկութիւն, բուն հոգիս է այն
 Ես ինչո՞ւ մընամ, մինչ հոգիս գընաց,
 Կատարուած մի դէպքն ընել գերդ չեղած,
 Ձրկընար բընաւ նոյն իսկ Տէր Աստուած,
 Ձի ճըշմարտութիւն ինքն իսկ է եղած .
 Անոր չըրածն ալ կընէ գերեզման,
 Դէմքիս ծածկելով աղէտքըն համայն՝
 Խէջն օրհնեալ մութին իր մահատուեր,
 Մահուան փոսին մէջ այն մըշտագիշեր՝
 Որ ինձ ցանկալի քան լոյս է զըւարթ,
 Ձայն սուրբ աղչամուզջ կը պաշտեմ ես արդ
 Նըմա փառք պատիւ այժմ և յաւիտեան .
 Արարչիս ալ փառք տամ ես մըշտընջեան,
 Որ ըստեղծեր է զայն օրհնեալ մըւայլ,
 Միշտ ըսքողելու դէմքս խաթարեալ:
 Ներզան փըրկագործ այն մութ տաճարին,
 Սև պատարագ մ'ալ պէտք է տըխրագին,
 Ինչ քաղցր է բլլալ զո՞ր և զոհարար,
 Կեանքիս խըզելով թելը քաջաբար,»
 Խորապէս յուզուած իր քոյրը յարեց
 «Բոլոր մարմընովս կը քըստմընիմ ես,
 Ինչ սարսափելի խօսքեր կըսես դուն:
 Ներէ՛, յիշեցնել յանուն մեր սիրոյն
 Կէս մարդ մըն է այն չըսեմ ուրիշ բան,
 Որ կապրի միայն սին փառքի համար,
 Գեղեցկութիւնն այն վաղանցիկ ունայն
 Կըրն՞այ համարուել փառք մը մըշտընջեան:

Ուտելու համար կ'ապրի ուրկրամուլ,
 Գովուելու համար կ'ապրի անձ մը խոլ,
 Բայց գեղեցկութիւն լսկ է գովելի
 Բան զայն՝ բիւր բաներ չըկա՞ն աւելի:
 Գեղեցկութիւն չէ կեանքի նպատակ
 Բարեմասնութիւն չէ մարդուս միակ
 Ծրփօթել զմիջոց նըպատակին հետ,
 Ձէ՞ չըփօթել ձեռքն և իր բըռնած նետ,
 Ձայս չըփօթողը թէ կոչուի յիմար,
 Սակայն փառքը սին, զայն միջոց տկար
 Կարծել կեանքի մը նպատակը բուն,
 Բուն իմաստութիւն կըրնա՞ս կոչել դուն:
 Ո՞ր ոչինչ քան կեանք է միշտ պատուական,
 Անգին պատուէն զատ տակ արեգական
 Ձայն պատիւ պահես, փառք մեր Արարչին
 Իր կը գըտնուի՞ քան զայն առաջին:»
 — Բո՛յր իմ, յարեց միւսն, ս'վ իմ լոյս աչքիս,
 Միայն քու սըրտովդ դուն միշտ կը խօրհիս:
 — Սակայն, ըսաւ հէզ հիւանդ տըրտմազգած
 Դուն ալ մի միայն քու մըտքով կըզգաս:
 — Այդպէս կարծելդ ալ, ըսաւ քոյր սիրուն
 Յայտնեց թէ սըրտով կ'խօրհիս միշտ դուն,
 Ես կը մորմոքիմ քու այդ կորուստի,
 Սակայն, հաւատա՛, յանհունաւ աւելի,
 Կը խոցուի իմ սիրաւ որ այն կորուստ քեզ,
 Անգին կեանքիդ ալ կ'առթէ կորուստ մեծ:
 Բանի՛ անխօհեմ անձեր կան սակայն,
 Որք լաւ բանի մը երբ կը տիրանան,
 Խակապէս գերի կըլլան տենչքին այն,
 Բանաւարումէ շուտ կը հեռանան.

Փառք կուտամ Տիրոջ որ չեմ ունեցած
 Գեղեցկութիւն մը այնքան սիրագանն՝,
 Մի՛ գուցէ քեզի ես նրմանէի:
 Բայց էր չես նմանիր խելքով դուն ինձի,
 Միթէ դրժուար է քեզ ենթադրել,
 Որ դուն առաջուց ինձ պէս ես ծնել,
 Կորուստ ունեցած հիմայ չես ըլլար:
 Բռնքիկ գայտ յիշէ և ապրէ դուն միշտ
 Եղիր խորախոս և ապրէ՛ անվիշտ:
 — Եթէ յիշելու մի կարողութիւն,
 Մընայ իմ վըրաս, այն ալ քոյր սիրուն
 Կը յիշեցընէ մեծ անկարողութիւն,
 Անձիս ըլլալուն երջանիկ համբուն,
 Ա՛լ ես ապրելու չունիմ իսկ տենչանք,
 Ձի տգեղ ապրիլ ինձ մեծ է տանջանք:
 Կրտսն մարդուս կեանք շատ իսկ է բարիք,
 Այն որ նուատացնէ չէ՞ միթէ չարիք,
 Ոհ, ընկերութեան սանդուղին վըրայ
 Ինչ մեծ ունէի ես գիրք, գերակայ,
 Ուր յառաջագոյն բաժինս էր յողալ,
 Բայց հիմայ չար բախտ վըճուեց ինձ սողալ:
 Եթէ իմ մարմին այն վըճրտի չար
 Գըլուխը ծըռէ և կենայ պատկառ,
 Կամքս աննըւած և անպարտելի,
 Ձաղխէ՛ դայն վըճիւ կամ ինք ջախջախի:
 Միւս գիտողութեանդ լսէ պատասխան
 Ոհ, միթէ բարիք չէ՞ մեծ չարիքըն այն,
 Որով տարաբախտ անձ կը վախճանի,
 Շուտ վախճան տալու իր գառըն վըշտի:
 — Չարիք չէ՞, յարեց քոյրն այն բարիք,

Որ կընէ տենչքի ծառայ ըզմարդիկ,
 Ուշ կամ շատ կանուխ այն բարիք կանցնի,
 Սակայն անանց է կայծն անոր տենչքի:
 Եւ ինչո՛ւ անցնի ցանկութեան այն կայծ
 Մինչ հըրդեհելով իր տէրն չէ լափած.
 Բայց փոքրիկ աշխարհ իսկ է լաւ մի անձ
 Դէպքերն արտաքին աշխարհիս վաղանց,
 Պէտք չէ որ ընկճէ ներքին գայն աշխարհ,
 Պէտք չէ որ ջընջէ կեանք մը բարեփառ:
 Ունայն աշխարհի յեղմունք մեծագոյն,
 Չեն արժեր կեանքի հիւլէն անգամ խուն,
 — Բայց, գոչեց քոյրիկն վըշտահար յայնժամ
 Բիւր գեղեցիկ խօսք, բիւր պերճ բանքն անգամ,
 Չեն տար ինձ դարձեալ գեղն իմ հրաշալի,
 Ճոխագոյն գանձերն մեր այս աշխարհի
 Չեն արժեր հիւլէն իմ գեղեցկութեան.
 Կըրնա՞ն ինձ ազդել խօսքերդ արամարան,
 « Վա՛հ ըսաւ, ինքնին մեծ քոյրն հիւանդին
 Ասոր ուղիղ բան չազդեր բընուին,
 Բայց կիրք մը կըրքէ շուտ կը յաղթուի,
 Ուտտի շարժեմ գութն անոր բուզիս սըրտի » .

Պաղատագին,

Ըսաւ կըրկին

Ո՛վ ին հըրեշտակ,

Իմ տիեզերքս դուն ես միակ.

Առանց քեզի

Անապատ է աշխարհ ինձի,

Արժէք երկրին

Չըրոյ է սին.

Բայց քեզի՛ հետ ի միտսին

Կը բազմապատկին
Պերճանքն յարածամ
Բիւրիցըս անգամ,
Երբ որ դուն չես ի միասին
Խաւար պատէ իմ աչքին
Երկիրն ու երկին
Ո՛հ բարբո՛վին,

Սրբաունմ մեռնի այս աշխարհ,
Դուն ես արեգ հոգւոյս համար,
Ուրիշ արեւ չազդեր սըրտիս
Հոգւոյս մէջ բուն ես հոգիս,
Առանց քեզի կեանքըս չէ կեանք
Առանց քեզի կեանքս է տանջանք
Թէ չես խընայեր կեանքդ քեզի համար,
Գէթ մեզի համար խընայէ՛ գալն յար:
« Ով հոգւոյս հատոր, հիւանդը գոչեց
Մըտքէս դատ սըրտիս ալ յազթե՛լ կուզես
Բանավարութեամբ խօսքերդ զինեցիր,
Սակայն մնացի անյաղթ քաջաժիր
Քանզի դեռ սըրտիս դուն չէիր տիրած,
Մեծ բա՛ն մ՛էր մըտքիս տալդ ուժգին, հարուած
Մինչ սիրտս իր ուժով զիմ միտք էր գերած
Չուզիղ բանն անոր ցոյց տար զերդ երազ:
Եւ այս բան բընաւ չէ գարմանալի,
Եթէ մէկուն ձեռք գոսացած լինի,
Միթէ կուզողն թէ ուժգին ցընցես,
Առ ինչ ծառայէն հնարքներ պէս պէս,
Գեղոյ տենչն իմ մէջս՝ հետ սըրտիս ծընած
Իմ միտքս և իմ սիրտ այն փառքով սընած
Հոն պինդ տարրացած իբր ոսկըր և միս,

Հընա՛ր էր որ խօսք յազթահարէր զիս
Բայց որովհետեւ մահըս քու մահու
Շուտ պիտի դառնայ պատճառ անարկու,
Չիս քան զինք սիրող քրոջ պատուական,
Չեմ ուզեր ես տալ չար առիթ մահուան:
Բայց իմ տպրելուս միջոցն էր դեղ իմ,
Կորուս անիկայ, ես ինչպէս ապրիմ,
Կամքըս թէ լըռէ, ցաւերս կորստան,
Աւա՛ղ, զիս կեանքը չը թողուր սակայն,
Ո՛հ, երանի թէ կեանքըն աղցալից,
Ա՛լ ինձ խըղճալով թողուր, լքէր զիս,
Կամ հոգիս պատող մըռայլ սևորակ,
Փարատած ծագէր հոգւոյս արեգակ,
Յիսուս իմ շողար դէմքով հրաշալի,
Իմ սըրտիս վըրայ բիւր վէրքերով լի,
Իմ այն պաշտելիս և իմ միակ յոյս,
Յիսուս իմ քաղցրիկ, կեանքիս ուղեցոյց,
Ո՛հ երանի թէ այցելէր սըրտիս,
Նոր կեանք մը տալով վերկենցաղէր զիս:
Քիչ յետոյ անանք գընացին տաճար,
Ուր կը մատուցուէր սուրբ խորհուրդ անձառ,
Ինչ ջերմ աղօթքներ կուզէր քոյր կըրտսեր,
Չափազանցութիւն չէր եթէ բուռէր,
Որ չէր աղօթէր այլ հոգիէն՝ ան,
Բոցեր կը շընջէր գո՛գ ծիրաներփեան,
Որ չէր աղօթէր այլ իր սըրտէն՝ ան,
Հոտ անոյշ սըփոէր մի խընկարուրեան:
Վրայէն հոգւոյն պերճ ճառագայթման,
Ժամք կը սահէին, բայց ինքըն սակայն,
Սուրբ երանութեամբ վրսեմ և անձառ,

Կարծես թէ արբշխ չէր երբէք զգար :
 Իր փոխուած սըրտին կնդրուկ կենդանի,
 վառած, ձենձերած զերդ մէջ բուրվառի,
 Իր ջերմ իղձերուն գիրտը կը զըտէր,
 Ինչպէս որ սակին կը մաքրեն բովեր :
 Կարծես թէ բընաւ ա'լ չէր նոյն աղջիկ,
 Իսպառ էր փոխուած սուրբ և երանիկ,
 Մարդկային խօսքեր թէ քիչ չազգեցին,
 Բայց այլակերպեց զայն սէր երկնային :
 Սըրտին մըրբիկ այլևս դադրեցաւ,
 Ո՛չ հիւանդութիւն մընաց և ո՛չ ցաւ :
 Երբ տունը դարձան, վերի յարկն ելաւ,
 Որ ընթերցումով ընէ ժամանց լաւ,
 Ի՛նչ տեսնէ՛ քովը գրադարանին,
 Իր նշանածին տաղեր սիրային,
 Ուր նկարագիր մի քերթողական,
 Յօրինուած խոյ էր իր գեղեցկութեան :
 Նարդուած սըրտին բերդն այն անառիկ,
 Չէր առնուէր բնաւ այն տաղով գողարիկ,
 Բայց բոլորովին առանց մի յուզման,
 Չը կըրցաւ կարգաւ պերճ տաղերն ան :
 Չեռքը զայն բըռնած կիջնար փութապէս,
 Ահա սըլսալ քայլ զինքը վար զլորեց,
 Ահաւոր եղաւ անկումըն անոր,
 Գո՛գ անշնջացաւ, ի՛նչ դառն աղէտ նոր :
 Քրոջ ձիչն ու կոծ, աղիտգորմ հեծ,
 Բիւր օգնութիւններ հոն հըրաւիրեց,
 Սըլացան հասան բըժիշկներ ամեն,
 Բայց կըրցա՞ն շընչել տալ հէզը նորէն :
 Վերջապէս խօսքերն, աւա՛ղ, յանգեցան,

Փառաւոր շըքով հանդէսին թաղման,
 Այն տեղ վատշըէր մի չար պատանի,
 Յորում բունէր սիրտ սեռւկ սատանի,
 Հեգնելով դուէր «Իսենթ Աստուածառէր,
 Որ յաճախ կըտէր — փրկէ չարէն Տէ՛ր,
 Ի՛նչ լաւ փրկիեց զայն փորձանքէն հիմա,
 Բարեբաստութեանն ալ՝ սահման չիկայ :»

* * *

Ուրիշ քաղքի մէջ խօսնայրըն աղջկան,
 Գեղոյ Արեգին ողջ մոլորակն այն,
 Ապաքինութեան խօսեալին աղւոր,
 Աւետիան հին կարգալով դեռ նոր,
 Յօրինեց ցընծերգ, քանզի էր քերթող,
 Երաժշտութեան ևըս շատ սիրող,
 Եզանակ մ՛ընախր անոր յերկրեց,
 Խանդագին ձայնով կերգէր նա այսպէս :
 «Մահն ակնածեցաւ այն վըսեմ դէմքէն,
 Թէ ո՛չ մարդկային ազգըն համօրէն,
 Պիտ մեռնէր անշուշտ անոր արեուն,
 Պիտի խաւարէր արեգակն համբուն,
 Թէ մըթըննար լոյսն այն կեանքին անգին :
 Միթէ մայր բնութիւն իր վեհ օժտեալին,
 Դարանի՞ կեանքին իրըր գաւաճան,
 Տիեզերք բոլոր, եթէ մեռնէր ան,
 Մի սըգատըխուր դառնար գերեզման,
 Արարիչն անգամ այն կոյսին վըրան,
 Ի՛նչ գուրգուրանքով զգաց գորով նոր,
 Թեքըքս մեռաւ մահ սատաէն անոր,
 Ուստի չը կըրցաւ կուսին սամանել,

Ամօթով մընաց ան՝ բաւղին մէջ անել :
 Երբ որ լըրացուց՝ երիտասարդն այն ,
 Իր մեներգութիւնն զայն աւետաձայն ,
 Այն մեծ տան շուրջը բաց դաշտի վըրանն ,
 Մէջը գիշերին խորին մըթութեանն ,
 Քան զգիշեր իսկ մի մըթին հոգեակ ,
 Քան զե՛ դիւագոյնն , հրէջ սըրտով հրեշտակ ,
 Հագագով խըռպոտ և ձայնով կերկեր ,
 Սա երգիծական շար երգը կերգէր :
 Այնպիսի շեշտով ասեղ չարաշուէր ,
 Որմէ ամեն մարդ , ինքն իսկ քըստմընէր ,
 « Ինչ աղուոր խօսքեր՝ խելօք տիրացունն ,
 Բարբանջեց ոճով պոռօտ բայց սիրունն ,
 Մահն արգեօք խեղճ կի՞նն կը համարի նա ,
 Որ ան պատկաւանք կամ վախ ունենայ ,
 Հէգ աղանիէ մի օրհասականն :
 Մահըն ունի՞՞ գութ , իր սրա թողու Ան ,
 Որ մայր բընութիւնն , դաւակից գըժնեայ ,
 Քըրքիչ բառնալով իր քըթին խընդայ ,
 Միթէ « յաղթեցինք » գօչել կուս՞այ նա ,
 Անով իր սրտին՝ սրա եղած կըլլայ :
 Եւ որ աւելի իսկ է այլանդակ ,
 Մահը կը մեռնի՞՞ , աըխմար պատանեակ ,
 Թէ կայ մէկն անմահ ան ալ յիբաւի ,
 Քաջ մահըն իսկ է անյաղթ և բարի ,
 Մարդ պարտի ունել միտած ուղեղ մի ,
 Ըսելու համար սր մահ կը մեռնի :
 Մեր խենդուկ կըսէր կը մըթնի Արեգ ,
 Մահուանը համար աղուոր աղջկան հէգ :
 Չը տեսաւ այսօր ինչպէս լիրբ շողինն ,

Արձակեց արփին լի փառս սիրելոյն ,
 Իսկ մայր բընութիւնն դէմքով արեգին ,
 Ինչպէ՞ս ժըպտեցաւ ի սուգ գեղեցիկին ,
 Տիեզերք եղա՞ւ գերեզմաննոց մի ,
 Այսօր չը ցընձ՞աց զերգ տունն հարսնիքի ,
 Խտուածդ հոգ վրձա՞ , իր դրած օրէնքին ,
 Հըպաասակեցաւ ինչպէ՞ս մեղմագինն :
 Լիրելից լիով արդ բըժըչկեցաւ ,
 Կնպիտի սիրունն մի եղանակաւ ,
 Ըր գագաղին մէջ կերպով փառաւոր ,
 Ինչարժ սառեցաւ զերգ արձանն աղուոր :
 շընորհուկըս այս կամ այն մարդուն ,
 Եր այս աշխարհը կը մեռնի՞ խօսոյն ,
 Ե՛կ կայ գոյղըն մի ճըշմարտութիւնն նոր ,
 Ուստ խօսքին մէջն՝ ան ալ այս է սր ,
 Էգ աղջկան քըրոջ սըրտին մէջ միայն ,
 Ես աշխարհ մեռաւ մինչև յաւիտեանն ,
 Այց քու սըրտիդ մէջ , աղու՛ աշ լեզուանի ,
 Եսօր իսկ միայն աշխարհ կը մեռնի ,
 Աղըն անպատճառ նոր կողջըննայ ան :
 Խանենք կողջընն՞այ աղջիկին աննըմանն ,
 Ինչև յարութիւնն մեռելոց համայնն ,
 Ին ատեն յանկարծ լըսուեցաւ մի ձայն ,
 Կղջիկըն յարեաւ մէջէն գագաղի ,
 Ինդանի է արդ , ով վատ գու հոգի : »
 Սրկեցաւ մընաց բերանն սատանի ,
 Էջն այն մըթութեանն նա կը տատանի ,
 Ի ծանր ամօթը պահելու թագունն ,
 Ի օնքին յաղթանակ (*) տեսնելով փայլունն :
 Ի օնքն արկածէ ծընաւ մի բարիք ,

Ուղղեց սըրտի մը անուղղայ կարիք,
 Կրօնք դադարէ կոյս մը վերածնաւ,
 Տալով իսկապէս նոր սիրտ, նոր կեանք լաւ :

Վ Ե Ր Զ

.....

(*) Աղջիկը նուազամ ըլլարով ողջացած էր, և
 սոր առեխար հեռագրաւ հաղորդած էին, աղջկա
 նշանածին: Մեներգութեան օրինակը օրեր առս
 կարդայած էր եւյն աղջկան մերժեալ քեկնածու
 եւ հեզնահան սրստահան մը գրած ըլլարով կե
 գիր դիւանական խնդրութեամբ: Եւ յետոյ ոչ հազու
 դեպ գուգադիպութեան առջեւ անօրանար եղաւ

1p

Վ Կ Ա Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք
(Հեղինակին Երկերուն վրայ)

Հ. Դևանդ Ալիշան, զոր շատերը հին և նոր հայոց առաջին քերթողը կոչած են, յատուկ նամակով վկայած է այսպէս: «Ճիգն երևի թ քեզ վսեմակոն յարգարեկ զրանող, ոչ սակաւ յաջողութեամբ»: Խորէն Եսր. Նարպէյ, պատուոյ անգամ գազդրական Ակադեմիոյ, գրած է այսպէս «Ձեր զրկած քերթուածները գրած էք վրեսեմ նիւթին համապատշաճ սճով»: Իսկ Եղիա Տէմիրճիպաշեան «գերագոյն կարգի հրաշակերտ» և «Պօսիւէի հեա մրցող» կոչած է անոր մի քանի երկերը (Տես Արշալոյս լրագրի թիւ 1) Միսիւ Աէրժան, լայպցիկի համալսարանէն, Միսիւ տը վիլբիժն, Միսիւ ա' Ալպան ևն. ևն. կարգալով անոր թարգմանութիւնները «La Reforme» լրագրին մէջ «chef-d'euve» կոչած են իրենց նամակներուն մէջ:

Յիշեալ վկայութիւնք տպուած են նաև Մասիսի, «Ճէրիաէի ճարգիէ» թ և «Խօտուն Երջւմք» թ վերջաբանին մէջ: Ասանք յիշեցինք անոր նամար որ հեղինակի սոյն գիրքը սկընակի գործ չ'համարուի:

